

Rocky mountain high

**ERFARINGSRAPPORT
FRA COLORADO 2018**

Innhold

Introduksjon	3
Starten: «Medisinsk» cannabis	4
Føderale føringer	5
Ingen nullpunktsmåling	5
Cannabisbruk i befolkningen	6
Bruk blant ungdom	6
Bruk blant unge voksne	7
Bruk blant voksne	8
Antall dagligbrukere tredoblet	8
HIDTA-rapportene	8
Skatteinntekter	9
Kontroll og håndhevelse	10
Cannabismarkedet	12
Sterkere cannabis	12
Nye produkter	14
Behandling	16
Cannabis i trafikken	18
Bruker mer politiresurser	20
Pueblo - The Napa valley of pot	23
Cannabis i arbeidslivet	26
Folkehelseutfordringer - andre stoffer	27
Forebyggende arbeid	29
Oppsummering: Cannabis del av hverdagen	29
Litteraturliste	34

Introduksjon

Den amerikanske delstaten Colorado vedtok å legalisere cannabis ved folkeavstemning i november 2012. Forslaget fikk støtte av 55,3 prosent av velgerne. Valgdeltakelsen var på 68 prosent.

Lovforslaget, «Amendment 64», gjorde regulert salg av cannabis til del av delstatens grunnlov. Loven fastslår at cannabis skal reguleres på liknende vis som alkohol, det vil si med lisensordning, avgifter og aldersgrenser. Forslaget setter av 40 millioner dollar av skatteinntektene til bygging og vedlikehold av skoler.

Loven ble ratifisert 10. desember 2012, og samme dag nedsatte Colorados guvernør, John Hickenlooper, en kommisjon som skulle utrede hvordan loven skulle implementeres.

De første cannabisutsalgene for rekreasjonsbruk åpnet i januar 2014. Delstaten Washington vedtok også legalisering i 2012, men utsalgene åpnet noe senere enn i Colorado. Colorado er derfor den delstaten som har lengst erfaring med lovlig cannabis. Selv om cannabis er lovlig i delstaten, har 60 prosent av kommunene valgt å ikke tillate salg.

Selv om det ennå er for tidlig å trekke endelige konklusjoner, har det vært stor interesse for erfaringene i Colorado. Det er mange som ønsker kontroll over historien om legaliseringen, og ulike aktører framhever ulike aspekter ved erfaringene. Ikke minst har man fått en cannabisindustri som har interesse av å sikre sin posisjon framover. Datagrunnlaget er dessverre mangelfullt, og tallene som kommer ut, peker i ulike retninger.

Actis var derfor interessert i å studere erfaringene i Colorado nærmere og snakke med aktører som opplever situasjonen fra ulike ståsteder for å fylle ut bildet. I juni 2018 reiste vi rundt og snakket med politikere og myndigheter, psykologer og leger, politi, arbeidsgivere og engasjerte enkeltpersoner for å få deres syn på situasjonen. Sammen med de dataene og rapportene som foreligger, gir svarene deres et bredere bilde på utviklingen etter legaliseringen.

*Actis - Rusfeltets samarbeidsorgan,
november 2018*

«Etter et par år var det over 500 lisensierte cannabisutsalg.»

Starten: «Medisinsk» cannabis

Da velgerne vedtok å legalisere cannabis for rekreasjonsbruk i november 2012, var det allerede et stort marked for såkalt medisinsk cannabis i Colorado.

«MEDISIN»: Ulike cannabis typer hevdes å hjelpe for ulike lidelser.

Foto: Actis

Colorado legaliserte cannabis for medisinsk bruk allerede i 2000. Fram til 2009 var det mindre enn 6000 registrerte cannabis-pasienter i delstaten. Cannabis var fortsatt forbudt på føderalt nivå, og føderale myndigheter grep inn mot større produsenter og forselgere.

I 2009 sendte visejustisminister Ogden ut et rundskriv, det såkalte Ogden-memorandumet, der han sa at føderale myndigheter ikke lenger skulle prioritere å gripe inn mot produsenter og selgere av medisinsk cannabis i delstater der dette var tillatt (justice.gov).

Som følge av Ogden-memorandumet vokste den medisinske cannabisindustrien, og en rekke cannabisutsalg («dispensaries») åpnet. De neste

årene økte antallet pasienter med cannabiskort fra rundt 5000 til over 100.000 i en delstat med et folketall på størrelse med Norge, og etter et par år var det over 500 lisensierte cannabisutsalg.

Befolkningsstudier viser at cannabisbruken i Colorado økte i denne perioden, fra 9,8 prosent regelmessige brukere i 2008/9 til 12,7 prosent i 2012/13. På nasjonalt nivå steg bruken fra 6,4 til 7,4 prosent i samme tidsrom, viser NSDUH-studiene.

I den grad legal tilgang på cannabis påvirker forbruket, må man regne med at man hadde tatt ut noe av prevalensøkningen allerede før legaliseringen av rekreasjonsbruk. Fra legaliseringen ble vedtatt tok det rundt ett år før de første rekreasjonsutsalgene åpnet. Legaliseringen var dermed en trinnvis prosess over lengre tid.

Cannabisanbefalinger

Legen kan ikke forskrive cannabis til pasientene sine fordi cannabis ikke er en godkjent medisin. Isteden utsteder de anbefalinger og cannabiskort som gjør det mulig for pasientene å dyrke eller kjøpe cannabis lovlig.

Føderale føringer

Selv om cannabis ble legalisert for rekreasjonsbruk i Colorado, er det fortsatt forbudt på føderalt nivå. Det var derfor noe usikkerhet knyttet til de føderale myndighetenes reaksjon. I prinsippet kunne føderale myndigheter gripe inn mot det nyetablerte cannabismarkedet på delstatsnivå.

Det amerikanske justisdepartementet sendte ut et nytt memorandum, det såkalte Cole-memorandumet, som definerte det føderale politiets prioriteringer i delstater som hadde legalisert cannabis (wikipedia.org).

Cole-memorandumet sa at føderale myndigheter ikke skulle prioritere streng håndhevelse av det nasjonale cannabisforbudet i delstater som hadde innført «sterke og effektive systemer for å regulere og håndheve kontroll med dyrking, distribusjon, salg og besittelse av cannabis.»

Cole-memorandumet la vekt på at reguleringsregimet skulle:

- Forhindre distribusjon av cannabis til mindreårige.
- Hindre at inntekter fra cannabissalget går til kriminelle organisasjoner.
- Forhindre at cannabis lekker ut på det svarte markedet i andre delstater.
- Forhindre at lovlig cannabisvirksomhet brukes som skalkeskjul for handel med andre narkotiske stoffer eller annen ulovlig aktivitet.
- Forhindre vold og bruk av skytevåpen i dyrking og produksjon av cannabis.
- Forebygge narkotikapåvirket kjøring og andre negative folkehelseeffekter av cannabis.
- Forhindre dyrking av cannabis på offentlig mark og tilhørende sikkerhets og miljømessige problemer.
- Forhindre bruk og besittelse av cannabis på føderal eiendom.

Memorandumet er senere blitt trukket tilbake av nåværende justisminister Jeff Sessions, men åpnet likevel veien for delstatenes cannabismarkeder i oppstartsfasen.

Ingen nullpunktsmåling

En av utfordringene med den velgerstyrte legaliseringsprosessen var at det ikke ble foretatt noen god nullpunktsmåling. Dette er en av lærdommene guvernør John Hickenlooper selv har trukket fram, og flere av dem vi snakket med pekte på det samme (cvdvt.org).

Frank McNulty var ordfører i delstatsforsamlingen da folkeavstemningen ble avholdt. Han fortalte at det politiske etablissementet ikke hadde forventet at lovforslaget skulle gå igjennom. Ingen hadde forberedt noen «nullpunktsmåling», og lovgiverne måtte fokusere på å få på plass reguleringsregimet innenfor de fastsatte tidsfristene.

Resultatet er at det er vanskelig å si sikkert hva som har vært resultatene av legaliseringen. Det finnes noen dataserier, men metodiske problemer gjør det mulig å så tvil om funnene. «Vedtaket gjorde at vi måtte bygge flyet mens vi fløy», forklarer McNulty. «Derfor har vi ikke fått på plass nødvendige regulatoriske grep. Hvis jeg skulle gjort dette igjen, ville vi sørget for å ha en baseline på bruk, på det svarte markedet, på helsebudsjettet og situasjonen i skolen.»

«Det er vanskelig å si sikkert hva som har vært resultatene av legaliseringen.»

FORSKJELLIGE «STRAINS»: Cannabis til salg på et utsalgssted i Denver, Colorado.
Foto: Wikimedia commons

Cannabisbruk i befolkningen

Cannabisbruken i befolkningen i Colorado har økt de siste årene, og Colorado er blant delstatene med høyest cannabisbruk. Økningen begynte imidlertid før legaliseringen og skjøt fart i årene med kommersiell medisinsk cannabis.

I 2016 oppga 16 prosent av innbyggerne i Colorado at de hadde brukt cannabis den siste måneden. Det er en økning på drøyt 60 prosent siden 2009, da 9,8 prosent var regelmessige brukere. Andelen cannabisbrukere i Colorado er 85 prosent høyere enn landsgjennomsnittet (8,6 prosent).

Bruk blant ungdom

Etter en økning i forbruket blant de yngste ungdommene (12-17 år) de første årene etter legaliseringen har forbruket sunket igjen, og er nå på omtrent samme nivå som før legaliseringen.

Man kan spekulere på hva som kan være årsaken til dette. En forklaring som ofte trekkes fram, er at reguleringen med aldersgrenser gjør at mindreårige ikke får tak i cannabis. Påstanden er at de ikke får kjøpt på utslagene, og i og med at det illegale markedet blir fortrent av det lovlige og regulerte markedet, blir det vanskeligere for dem å få tak i stoffet. En annen forklaring kan være at stoffet ikke er så forlokkende nå som det ikke lenger er forbudt.

De fleste ungdommer oppgir imidlertid at de ikke kjøper stoffet selv, men at de får det av venner eller får andre til å kjøpe for dem. Det er mulig at lovlig cannabis er mindre forlokkende, men på den annen side har man en industri og sterke kulturelle strømninger som forherliger bruken.

Nedgang del av større trend

Det er interessant å merke seg at det er en nedgang i cannabisbruken blant

«Colorado er
blant delstatene
med høyest
cannabisbruk.»

ungdom i hele USA de siste årene, ikke bare i Colorado, selv om nedgangen har vært mer markert der. Studier har også vist at rusbruken blant ungdom har gått ned siden begynnelsen av 2000-tallet i de fleste vestlige land (Pape m.fl. 2018). Det er derfor mulig at utviklingen i USA og Colorado er del av en større trend.

To andre studier har kartlagt ungdomsbruken i Colorado. Den ene er Monitoring the future-studien, den andre er Healthy Kids Colorado-studien. Heller ikke i disse studiene finner man noen økning blant ungdom. Begge studiene har imidlertid metodiske svakheter som gjør at vi må behandle funnene med en viss skepsis. MTF-studien inkluderer for eksempel bare fire coloradoskoler (denverpost.com), og Healthy Kids-studien har en responsrate på 46 prosent og mangler data fra flere av delstatens største skoledistrikt.

Vi snakket med Colorado Department of Public Health and Environment om brukstallene blant ungdom. De hadde ikke noen god forklaring på hvorfor ungdomsbruken ikke har gått opp, men pekte på at cannabis var svært tilgjengelig allerede før legaliseringen. De understreker også at Colorado er en stor stat, og noen steder har det vært en bekymringsfull økning.

Den største bekymringen er likevel gruppa 18-25 år, der bruken er veldig høy. Myndighetene er også bekymret for mer intensiv bruk, bruk av konsentrater og vaping (røyking gjennom e-sigaretter).

Ruser seg på skolen

Anekdotisk bevis fra lærere og miljøarbeidere (police resource officers) ved skolene i Colorado forteller derimot om elever som kommer ruset på skolen eller som ruser seg i friminuttene (denverpost.com b). Chelsea Clark fra RMHIDTA forteller at de ser en økning blant de yngste ungdommene, mens bruken på high school er stabil. I spørreundersøkelser foretatt av RMHIDTA svarer et stort flertall (86 prosent) at cannabisbruken har økt på skolen, først og fremst elever som er ruset i timene. Siden denne informasjonen ikke er innhentet systematisk, er det vanskelig å vurdere om det faktisk representerer en generell økning (RMHIDTA 2017).

Dr. Chris Thurstone, psykiater ved Colorados største behandlingssenter for ungdom, forteller at de har femdoblet kapasiteten de siste årene, og likevel har de fullt belegg. Den største endringen han ser de siste årene er likevel at de unge som kommer til behandling er mer avhengige enn de pleide å være. De har høyere konsentrasjon i urinprøver og de har flere symptomer på fysisk og psykisk avhengighet. Pasientene har ofte skoleproblemer, og et mindretall har også alvorlige psykiske problemer som psykoser og paranoia, selvmordsforsøk og aggresjon.

En fersk studie viser nesten tredobling i raten av cannabisrelaterte besøk til akuttmottak blant unge (13-20 år) i Colorado (Wang m.fl. 2018). Tidligere studier har vist at antallet barn som er blitt eksponert for cannabis ved et uhell også har økt siden legaliseringen. Tallene her er fortsatt små, men økningen indikerer at cannabis er blitt mer tilgjengelig (Wang m.fl. 2016).

Bruk blant unge voksne

Den sterkeste økningen i bruk finner vi blant unge voksne i alderen 18-25 år. Denne aldersgruppen befinner seg på begge sider av aldersgrensen for lovlig kjøp av cannabis, som er 21 år.

I 2016 var nesten én av tre unge i denne aldersgruppen regelmessige brukere

«Myndighetene er bekymret for mer intensiv bruk.»

«Også blant
voksne har
bruken i
Colorado økt.»

av cannabis, nesten 60 prosent høyere enn det nasjonale gjennomsnittet på 20,3 prosent. Andelen regelmessige brukere i Colorado har økt fra 24 prosent i 2009 til 32 prosent i 2016.

Bruk blant voksne

Også blant voksne har bruken i Colorado økt. 14 prosent av innbyggerne over 26 år var regelmessige brukere i 2016. Dette tallet er mer enn dobbelt så høyt som landsgjennomsnittet. Andelen har økt betydelig siden 2009, da 7,3 prosent oppga at de hadde brukt cannabis siste måned.

Antall dagligbrukere tredoblet

Informasjon om hvor mange som har brukt cannabis i en befolkning er en indikator på bruksutviklingen, men gir ikke noe fullstendig bilde av situasjonen. Den forteller for eksempel ikke noe om hvor mye cannabis som brukes eller hvor mye THC som inntas, bare hvor mange som bruker innenfor et gitt tidsrom. Det er dessuten viktig å vite noe om konsekvensene av en eventuell økning i bruk.

Enkelte studier tyder imidlertid på at bruken er blitt mer intensiv. Andelen av dem som har brukt cannabis siste måned som bruker daglig eller nesten daglig, er tredoblet siden begynnelsen av 2000-tallet, viser nasjonale undersøkelser (Davenport og Caulkins 2016).

Det er derfor nyttig å supplere befolkningsstudiene med annen informasjon for å fylle ut bildet.

Dersom cannabisbruken endrer seg, kan man for eksempel forvente at cannabis dukker opp oftere i trafikkbildet, at flere søker helsehjelp knyttet til cannabisbruk eller at cannabis oftere blir påvist i narkotikakontroller på arbeidsplassen.

Innvendingen mot slike data er ofte at de kan påvirkes av andre faktorer, for eksempel om man gjør flere narkotikatester eller om folk i større grad føler seg komfortable med å fortelle om sin cannabisbruk når stoffet blir lovlig.

I fravær av en grundig evaluering er man derfor henvist til å pusle sammen et bilde basert på de data man har.

HIDTA - rapportene

Rocky Mountain High Impact Drug Trafficking Area (RMHIDTA) er et føderalt politiorgan som prøver å følge utviklingen gjennom eksisterende data. De har gitt ut en rekke rapporter som følger cannabis-legaliseringen, med særlig vekt på cannabisbruken i befolkningen og blant ungdom, cannabis i trafikken, helsekonsekvenser av cannabis og det svarte markedet. HIDTA-rapportene er begrenset til temaer der det allerede finnes data.

I påvente av en grundig evaluering tegner HIDTA-rapportene et foreløpig bilde av situasjonen på områder der det allerede finnes data, men med

de svakhetene som ligger i det eksisterende tallmaterialet.

Vi snakket med HIDTA-lederen Tom Gorman og hans stab. De sier at de ikke produserer data selv, de samler det som er tilgjengelig. Samtidig erkjenner de at datagrunnlaget ikke er så godt som man kunne ønske.

Ett av kritikkpunktene har vært cannabisrelaterte dødsfall i trafikken. HIDTA-rapporten viser at antallet trafikkdrepte bilførere har økt i tiden etter legaliseringen. Kritikerne hevder at dette skyldes at cannabis kan påvises i kroppen etter lang tid, og at flere positive funn skyldes at flere har inaktive cannabinometabolitter i systemet.

HIDTA-gruppen forteller imidlertid at cannabis blir påvist ved blodprøve, og at dette indikerer relativt nylig bruk.

RMHIDTA er knyttet opp mot det føderale politiet. De kan fortelle at cannabisrelatert kriminalitet har økt betraktelig siden legaliseringen, og at politiet nå bruker mer av sine ressurser på å etterforske denne typen kriminalitet.

Ett argument som ofte er framme i den norske debatten er at cannabis vil erstatte alkohol og andre stoffer. Erfaringen så langt fra Colorado viser imidlertid ikke en slik utvikling. Alkoholbruken har økt, men andre stoffer øker også, for eksempel opioider. Metamfetamin er et annet stoff som har økt de siste årene. 2017 var et historisk rekordår i antallet overdoser i Colorado.

Skatteinntekter

En av de lettest målbare resultatene av cannabislegaliseringen er skatteinntektene som tilflyter delstaten. Skatten på cannabis består av en særavgift og en egen merverdiavgift.

KONTROLL: Marijuana Enforcement Division holder til i Department of Revenue, sentralt plassert over veien for delstatsforsamlingen. Foto: Actis

«Skatteinntektene utgjør mindre enn 1 prosent av delstatens inntekter.»

Skatteinntektene fra cannabissalget har økt gradvis i årene siden legaliseringen. I 2018 vil beløpet være om lag 300 millioner dollar. Selv om dette er et anseelig beløp, utgjør det mindre enn 1 prosent av delstatens inntekter. Skatteinntektene skal dekke kostnadene til regulering og

«Mange skoledistrikter er misfornøyd med at de ikke har fått noen av pengene de var blitt forespeilet.»

kontroll, som utføres av Marijuana Enforcement Division (MED) i delstatens finansdepartement, Department of Revenue. Dette beløper seg til om lag åtte millioner dollar. Når disse kostnadene er betalt, går de neste 40 millioner dollarene til et fond som brukes til renovasjon av skolebygg. Resten går inn i delstatens generelle budsjett.

Marijuana Enforcement Division sier likevel tydelig at man ikke bør legalisere for skatteinntektene. Mange skoledistrikter er misfornøyd med at de ikke har fått noen av pengene de var blitt forespeilet. Skatteinntektene må også ses opp mot eventuelle økte skadevirkninger som følge av økt bruk av cannabis.

«Pengene som kommer inn i avgifter fra cannabissalg er en dråpe i havet for delstatsbudsjettet,» sier tidligere ordførende i delstatsforsamlingen, Frank McNulty. «Mesteparten av pengene skulle gå til skoler, men når du snakker med skoleledere i staten, så har de ikke sett noe til pengene.» McNulty mener at inntektene blekner sammenliknet med omkostningene: «Økte kostnader til å hjelpe hjemløse (...) kostnadene ved flere besøk på akuttmottak, kostnader i helsetjenesten generelt ... og økte kostnader i politiet. Alle disse har økt, og inntektene som genereres av cannabis dekker ikke disse kostnadene.»

Calendar Year	Total Revenue
2014	\$67,594,323
2015	\$130,411,173
2016	\$193,604,810
2017	\$247,368,473
2018 (Jan - Jul)	\$153,895,440

TIL STATSKASSA: Skatteinntekter fra cannabissalg.
(Kilde: Colorado.gov b)

Skatteinntektene er knyttet opp til prisen på cannabis. Et av utviklingstrekkene siden legaliseringen har vært at prisen har gått ned. Det betyr at skattegrunnlaget for samme mengde cannabis er blitt svekket. Vi reiste denne problemstillingen for MED, men de svarte at salget hadde økt, så inntektene steg likevel.

Inntrykket vårt var at avgiftene først og fremst var et middel for å hente inntekter til statskassa, ikke til å redusere bruken, slik vi gjerne tenker på alkohol- og tobakksavgifter i Norge.

Kontroll og håndhevelse

Marijuana Enforcement Division (MED) har ansvar for tilsynet med den nye cannabisindustrien som har vokst fram i tiden etter legaliseringen, men også med den noe eldre medisinske cannabisindustrien.

Antallet produsenter og utsalgssteder har økt de siste årene. Sommeren 2018 var det 1031 medisinske eller rekreasjonelle cannabisutsalg i Colorado og 1470 lisensierte dyrkingssteder, i alt mer enn 2500 lisenser. Dette inkluderer ikke de 12 plantene innbyggerne fritt kan dyrke hjemme.

I tillegg er det utstedt om lag 40 000 ansattlisenser til dem som jobber i industrien på ulike nivåer, fra eiere og lisensinnehavere til dem som høster, foredler og selger produktene.

Det er Marijuana Enforcement Division i Denver som fører tilsyn med

dyrknings- og salgsstedene og som sjekker vandel og egnethet til de ansatte i industrien. Med den store veksten i antallet lisenser og ansatte har ikke MED kapasitet til å følge opp alle lisensinnehavere. I stedet har de valgt risikobasert tilsyn, det vil si at de prioriterer å kontrollere lisenser som har høy risiko for å bryte reglene utfra gitte kriterier.

Flere av våre andre kilder var skeptiske til om myndighetene hadde kontroll på vandel og andre krav til lisensinnehavere. De viste blant annet til en femten år gammel jente som hadde fått lisens i en av kommunene sør i delstaten. De hevdet også at regelen om at leger som gir cannabis-anbefalinger må ha en etablert behandlerrelasjon til pasienten heller ikke blir håndhevet. I tillegg er det i praksis vanskelig å holde oversikt over hjemmedyrking, selv om reglene har blitt strammet noe inn de siste årene, og politiet peker på at det foregår utstrakt ulovlig produksjon i ly av det legale markedet.

Lovverket tillater heller ikke bruk av cannabis på lisensierte produksjons- og salgssteder. Da vi besøkte cannabisutsalg i Colorado observerte vi imidlertid at betjeningen var påvirket. En fersk rundspørring blant ansatte i cannabisindustrien tyder på at dette ikke var en enkeltstående hendelse.

Rundspørringen viser utstrakt bruk av stoffet. 95 prosent av de som jobber i industrien oppgir at de bruker cannabis, og nesten åtte av ti er daglige brukere. I tillegg oppgir to av tre at de bruker medisinsk cannabis.

Halvparten av de ansatte oppga at de hadde brukt cannabis før de gikk på jobb minst en gang i uka. 29 prosent sa de brukte cannabis på jobben ukentlig, og 20 prosent oppga at de hadde brukt cannabis i bilen på vei til jobb den siste måneden (westword.com, Walters m.fl. 2017).

Smaksrom på utsalgene

Industrien har tatt til orde for å åpne brukerrom i tilknytning til cannabis-utsalgene, men et lovforslag som åpnet for «smaksrom» på enkelte utsalg ble stanset av guvernør Hickenlooper i juni 2018 (denverpost.com c).

Vi besøkte både rekreasjonsutsalg og utsalg for medisinsk cannabis. De medisinske utsalgene er merket med et grønt kors, som til forveksling likner apotekskiltene vi kjenner fra mange land. Noen butikker har navn og symbolikk som spiller på tradisjonell cannabiskultur, andre er mer strømlinjeformede og moderne.

Når man kommer inn i butikken, kommer man inn i et forværelse. Noen steder ligger det fremme reklame for produktene, gratisaviser og informasjonsbrosjyrer, ett sted vi var kom vi inn på noe som mest av alt liknet et venteværelse. Det selges ikke cannabis i dette forværelset. For å komme inn måtte vi trekke kølapp, og som utlendinger måtte vi vise pass for å komme inn.

Kontrollen med salg syntes å være relativt god, noe som også bekreftes av myndighetenes årlige rapporter (colorado.gov). Straffen for salg til mindreårige er inndragning av salgslisens og mulig fengsel. Stikkprøvekontroller viser at 5-6 prosent av cannabisutsalgene i Colorado solgte cannabis til mindreårige. Det er på nivå med tobakksutsalgene, og bedre enn alkoholutsalgene (merryjane.com).

«Politiet peker på at det foregår utstrakt ulovlig produksjon i ly av det legale markedet.»

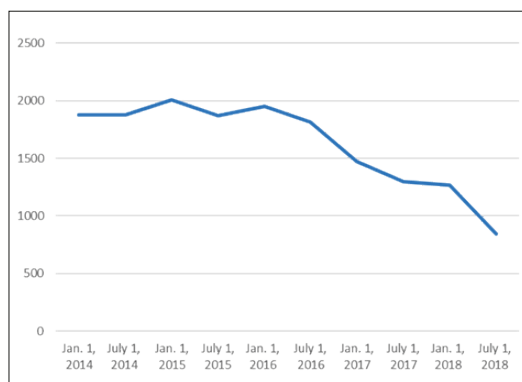
«Prisen på marihuana har falt med 62 prosent siden legaliseringen.»

Cannabismarkedet

I løpet av de siste årene har cannabismarkedet i flere delstater gått fra et ulovlig marked til et lovlig, regulert marked. Denne omveltningen skjedde ikke over natten, og vi må forvente at det vil ta tid før det nye markedet har etablert seg fullt ut.

Prisfall

Ett utviklingstrekk som har vist seg tidlig i alle delstatene som har legalisert cannabis til rekreasjonsbruk, er at prisen på cannabis har falt. Det er ikke overraskende fordi et forbud fører til ineffektivitet og risiko i alle ledd av produksjonskjeden. Når cannabis blir lovlig kan man dyrke i større mengder, man kan investere i utstyr uten å frykte at det skal bli beslaglagt, man kan transportere, markedsføre og selge produktene åpent, og de som er involvert i prosessen trenger ikke kompensasjon for risikoen de tar.

SYNKENDE PRIS: Pris per pund cannabis.
(Kilde: Eu.coloradoan.com)

I tillegg har det strømmet til mange nye gründere som håper å tjene penger på cannabis. Dette har ført til økt produksjon og økt konkurranse, som igjen driver prisene nedover.

Økt konkurranse gir incentiver for å effektivisere driften. Dette krever i mange tilfeller investeringer i teknisk utstyr, som favoriserer større enheter med tilgang på kapital. Det er vanskelig å si hvor lavt

prisen vil synke, men i prinsippet er cannabis et forholdvis enkelt jordbruksprodukt som kan produseres relativt billig i et lovlig marked.

Prisen på marihuana har falt med 62 prosent siden legaliseringen, og prisen på konsentrater er nesten halvert (RMHIDTA 2018). I forbindelse med 4/20 (den uoffisielle cannabisdagen) var det annonser for cannabis til én dollar per gram. Med slike priser kan man være ruset hele dagen for prisen av en kaffekopp.

For forbrukerne anses gjerne konkurranse og fallende priser som en fordel. Man får samme mengde produkt for lavere pris, og kan dermed bruke pengene på andre ting. Risikoen er at man isteden øker bruken. I en folkehelsesammenheng er prismekanismen gjerne ett av de mest effektive virkemidlene vi har for å begrense bruken av helseskadelige produkter. Synkende priser kan derimot føre til økt bruk og økte skader.

Sterkere cannabis

Cannabisen i det legale markedet har ikke bare blitt billigere, men også sterkere. Gjennomsnittlig styrke på marihuana i Colorado er nå 17,1 prosent, omtrent 6 prosentpoeng høyere enn det nasjonale snittet (RMHIDTA 2017). En liknende trend er observert i andre legaliseringsstater. I Washington er snittinnholdet 20,6 prosent (rand.org 2017).

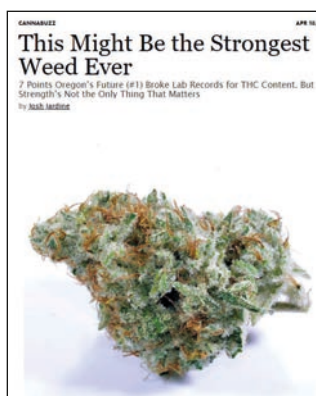
VIL BEGRENSE: Frank McNulty var ordfører i delstatsforsamlingen i Colorado da cannabislegaliseringen ble gjennomført. Foto: Actis

Det har lenge eksistert sterke varianter av marijuana på markedet, parallelt med svakere varianter, men de sterke variantene dominerer nå markedet.

Frank McNulty, tidligere ordfører i delstatsforsamlingen, var en av personene bak et lovforslag om å begrense THC-innholdet i cannabisprodukter til 16 prosent THC. Dette er langt over konsentrasjonen i tradisjonell marihuana (2-5 prosent). Han fortalte at forslaget likevel møtte kraftig motstand fra industrien. Ifølge cannabisnæringen ville lovforslaget ha gjort 80 prosent av cannabisen på markedet ulovlig. Cannabisindustrien gikk til slutt seirende ut av denne kampen.

Kombinasjonen av sterkere og billigere cannabis fører til at man får langt mer rus per dollar i dag enn før legaliseringen.

Den politiske drakampen om cannabis er heller ikke over. Det er diskusjon om røyking på offentlig sted, et forbud som ikke håndheves i dag, det pågår en diskusjon om narkotikatesting i arbeidslivet, om det skal være lov å røyke på utesteder og mange andre grensedragninger. I den siste sesjonen i delstatsforsamlingen ble det åpnet opp for at børsnoterte selskaper kan investere i cannabis. Dette har tidligere ikke vært tillatt, forklarer McNulty. «Med denne lovendringen har man åpnet for at selskaper som tradisjonelt har investert i tobakk kan få tilgang til markedet i Colorado. Vi vet at det er noe de har vært interessert i, og denne endringen gjør at tobakksindustrien kan komme seg inn i cannabisindustrien i Colorado.»

STERKT: Portland mercury skriver om planter med 37 prosent THC-innhold. Faksimile: Portland mercury

«Kombinasjonen av sterkere og billigere cannabis fører til at man får langt mer rus per dollar i dag enn før legaliseringen.»

«Mange av de spiselige produktene likner på godterier og kaker og derfor kan virke fristende for små barn.»

VOKSENDE MARKED: Nye spiselige cannabisprodukter kaprer markedsandeler fra tradisjonell hasj og marihuana. Foto: Actis

Nye produkter

En annen tidlig tendens er utviklingen av nye cannabisholdige produkter. Konsentrater og spiselige produkter har riktignok eksistert før også, men i det lovlige markedet kaprer de markedsandeler fra tradisjonell hasj og marihuana.

Nye produkter åpner muligheter for å segmentere markedet og utvikle produkter som er attraktive for bestemte målgrupper.

Spiselige produkter som minner om godterier, leskedrikker og vanlige matvarer utgjør nå 16 prosent av markedet i Colorado, men har økt i alle legaliseringsstatene. Konsentrater utgjør 26 prosent av markedet, mens tradisjonell marihuana står for 44 prosent av omsetningen (cannabis-businessexecutive.com).

Lett å spise for mye

Spiselige produkter har skapt en del problemer. En av utfordringene er at de virker langsommere enn cannabis man røyker. Det kan være fristende å ta for mye hvis man ikke merker noen effekt med en gang. Et annet problem er at serveringsporsjonene i mange tilfeller er mye mindre enn forpakkingsstørrelsen, for eksempel én enkelt rute av en hel sjokolade. Mange er vant til å spise hele sjokoladen eller ta flere gummibjørner på en gang, og kan derfor få i seg mer THC enn de forventet. Et tredje problem er at mange av de spiselige produktene likner på godterier og kaker og derfor kan virke fristende for små barn. Colorado har hatt en kraftig økning i antallet barn som må behandles for cannabisforgiftning, selv om tallet er relativt lavt. Både i 2014 og 2015 var det 16 barn under ni år som ble lagt inn, mot ett barn i 2009 (RMHIDTA 2017).

Myndighetene har bestemt at det ikke er lov å produsere THC-holdig godterier i form av dyr, tegneseriefigurer eller frukt fordi de kan appellere til barn, og alle produktene må stemples med THC (thecannabist.co). Det er imidlertid fortsatt lov å selge fargerike og godteriliknende produkter, og vi må anta at THC-stempelet har begrenset virkning på små barn som knapt kan lese.

whoopi & maya
medical cannabis

California Colorado Blog

The Whoopi & Maya in California

As many of you know California legalized cannabis use for adults 21 and over in January 2018, and with that comes new rules and regulations regarding how we manufacture, package, and distribute our products. We have been hard at work adjusting to these changes and making sure we can still deliver you the highest quality products available within this new legal framework. We sincerely appreciate your continued patience and support during this time of transition. We are preparing to have products available in your favorite licensed CA retail locations starting in May 2018.

Please stay tuned to any and all updates and we look forward to reconnecting with each and every one of you.

[Find Our Products in California](#) [Q&A with our Herbalist](#)

Gwyneth Paltrow's Goop Gets Into The Cannabis Game With MedMen Dispensary Collaboration

Katie Shapiro Contributor
Vices
I cover the intersection of cannabis and luxury.

SKJØNNHETSPRODUKTER: Såkalte «wellness-produkter» er en ny produktkategori som har oppstått. Her representert ved kremer fra «Whoopi and Maya» og Gwyneth Paltrows seire «Goop».

Faksimile:
Whoopieandmaya.com
og Forbes.com

De nye spiselige produktene er sannsynligvis mer akseptable for nye brukere. Mange forbrukere vil ha høy terskel for å røyke et stoff, men når stoffet kommer innblandet i matvarer som minner om produkter de er vant til, blir terskelen lavere. Fargerike produkter i form av godterier og leskedrikker vil sannsynligvis appellere spesielt til barn og unge. Budtenderne (ansatte i cannabisutsalgene) vi snakket med anbefalte gjerne spiselige produkter til nye brukere.

En annen produktkategori er såkalte «wellness-produkter». Dette er produkter som skal fremme velvære, livsstil og helse, slik som kremer, badesalter, teer og elegante e-sigaretter. Estetisk og kulturelt vekker det assosiasjoner til spa og skjønnhetsindustrien og er primært rettet mot relativt velstående kvinner som ikke identifiserer seg med stoner-kulturen. Blant dem som har kastet seg på wellness-bølgen er filmskuespilleren Whoopi Goldberg med produktene «Whoopi and Maya» og ikke minst Gwyneth Paltrows «Goop», som tilbyr et vidt spektrum av wellness-produkter. Goop lanserer en egen produktlinje i samarbeid med cannabiskjeden «MedMen».

Konsentrater med 90 prosent THC

En tredje produktkategori som har økt markedsandelen betraktelig siden legaliseringen er konsentratene, produkter med svært høyt innhold av det rusgivende stoffet THC. THC utvinnes av marihuanablomster ved bruk av et løsemiddel, som for eksempel butangass. Mens tradisjonell cannabis inneholdt mindre enn 5 prosent THC, kan konsentratene komme over 90 prosent.

Konsentrater selges blant annet i form av olje, voks og krystaller (shatter).

«De nye spiselige produktene er sannsynligvis mer akseptable for nye brukere.»

«Når ungdom kommer til behandling, er de mer avhengige av cannabis enn før.»

UTVALG: Røykeutstyr på utstilling i Altitudes Dispensary i Denver.

Foto: Actis

Noen av konsentratene kan vapes/dampes i e-sigaretter. Det har blitt populært å vape nikotin og smakstilsatte oljer, men også cannabis kan inntas på denne måten. Mange vapingpenner er elegante og trendy og kan fungere som «accessoir». Det er vanskelig for andre å vite om man vaper cannabis eller bare smakstilsatte oljer.

Budtenderne vi snakket med, bekreftet at konsentrater var populære. De hadde et bredt sortiment av høykonsentrerte produkter og brukerutstyr til dabbing.

Vokser og krystaller 'dabbes' ved at de plasseres på en varm overflate og dampen inhaleres. Dabbing sies å gi ekstra rask og sterk rus og kan appellere spesielt til erfarne brukere som har opparbeidet toleranse for cannabis.

Behandling

Antallet som er i behandling for cannabisbruk har gått noe ned etter legaliseringen. I 2013 var det like over 6000 cannabispasienter i behandling, mot 5644 i 2017 (RMHIDTA 2018). Denne nedgangen kan skyldes at det er færre som henvises til behandling fra rettsvesenet. Det kan også tenkes at legaliseringen gjør det lettere å leve med høyt cannabisforbruk.

Tilstrømmingen til behandling vil imidlertid også avhenge av tilgangen på tjenester og øvrige rusproblemer i samfunnet. De siste årene har det særlig vært en økning i pasienter som søker behandling for heroin og metamfetamin.

Vi snakket med psykiateren Chris Thurstone om situasjonen. Thurstone arbeider ved Denvers største behandlingsinstitusjon for ungdom. Han anslår at de bare når ut til rundt 6 prosent av alle unge som trenger hjelp. De har femdoblet kapasiteten de siste årene. All behandlingsskapasiteten er nå opptatt, og alle terapeutene har ventelister. Den største endringen er likevel at når ungdom kommer til behandling, er de mer avhengige av

MASKE: T.v. maske for røyking av cannabis. T.h. bonger, gassbrennere og vaping-penner er plassert i samme utstillingsmonter på en liten bensinstasjon i fjellene en times kjøring fra Denver.

Foto: Actis

cannabis enn før. Innholdet av cannabis i urinen er høyere, de har flere symptomer på avhengighet enn før, de bruker mer. Dette samsvarer med data fra Monitoring the Future-studien som viser at daglig cannabisbruk blant ungdom er høyere enn noensinne.

Mange av ungdommene som kommer til behandling, har problemer på skolen. Cannabisbruk blant tenåringer er sterkt korrelert med svakere skoleprestasjoner. Det er også en økning i antallet pasienter med psykose. Hos enkelte får dette alvorlige konsekvenser i form av selvmordsforsøk, aggresjon og skolefravall. Omtrent 60 prosent har sterke fysiske og psykiske tegn på avhengighet, og dette gjør det vanskeligere å slutte.

Antallet henvendelser til akuttmottak der cannabis er påvist enten i laboratorietester, fordi pasienten selv innrømmer det eller ved klinisk vurdering, har økt med 52 prosent fra 2012 til 2016.

Antallet sykehusinnleggelses der cannabis nevnes, har økt med 148 prosent i samme tidsrom. Det har også vært en økning i henvendelser til giftinformasjonssentralen knyttet til cannabis. Samtidig har det vært en økning i antall barn under 12 år som får i seg cannabis ved et uhell, selv om tallet ikke er så høyt (RMHIDTA 2018).

Vanskelig å sammenligne

Endringer i kodesystemer og registreringspraksis gjør det vanskelig å sammenlikne utviklingen over tid. For noen tidsserier finnes det ikke data lenger bakover enn 2011, og en endring i kodesystemet gjør at data fra de siste årene må gjennomgås før de kan sammenliknes med tidligere år. At cannabis nevnes i sykejournalen betyr heller ikke automatisk at cannabis bidro til skaden. Enkelte aktører har derfor avfeid disse tallene og fremstilt dem som skremselspropaganda.

Dataene støttes imidlertid av anekdotiske bevis fra mange praktikere. Blant dem vi snakket med var Dr. Karen Randall, som er akuttlege i Pueblo. Hun forteller at de ser stadig flere tilfeller av akutt psykose. Hun anslår at hun får inn psykotiske pasienter på annethvert skift, og hun får også inn flere pasienter med det som kalles cannabis hyperemesis – akutt oppkast

«Antallet sykehusinnleggelses der cannabis nevnes, har økt med 148 prosent.»

«Mye tyder på at terskelen for å kjøre cannabispåvirket er lavere enn for å kjøre med promille.»

etter lengre tids bruk. Dette er krevende pasienter, fordi de kommer ofte til mottaket og gjennomgår mange ulike tester før man klarer å sette diagnosen. De ser også andre psykiske problemer, overdoser og barn som får i seg cannabis ved et uhell, forteller hun.

Kostnadene ved slike skader er omfattende. Dr. Randall forteller at hun nylig hadde en pasient som var på legevakten fem dager på en uke og gjennomgikk alle slags tester før han kunne godta at tilstanden skyldtes cannabis. De hadde også nylig to jenter som ble brannskadet i et forsøk på å utvinne THC med butangass. Kostnadene ved slike brannulykker er betydelige, i form av blant annet kirurgiske inngrep, langtids rehabilitering og tapte jobbinntekter. Disse kostnadene er imidlertid vanskelig å identifisere i samfunnsregnskapet rundt cannabis.

I Pueblo traff vi entreprenøren Ryan McWilliams. Han var også bekymret over kostnadene knyttet til cannabislegaliseringen. I Pueblo tok myndighetene inn 1,6 millioner dollar i skatter og avgifter fra cannabis i 2016. Ett av sykehusene i Pueblo gjorde en intern gjennomgang av kostnadene de hadde knyttet til cannabisrelaterte hendelser og fant at de beløp seg til 3,4 millioner dollar. Kostnadene bare ved dette ene sykehuset overstiger altså langt de offentlige inntektene fra cannabisindustrien i Pueblo.

Cannabis i trafikken

De fleste kunnskapsoppsummeringer tyder på at kjøring i cannabispåvirket tilstand gir to til tre ganger høyere risiko for dødsulykker, omtrent som kjøring med 0,2-0,8 i promille. Kjøring i kombinasjonsrus (alkohol og cannabis) gir høyere risiko enn ved kjøring under påvirkning av bare ett av stoffene.

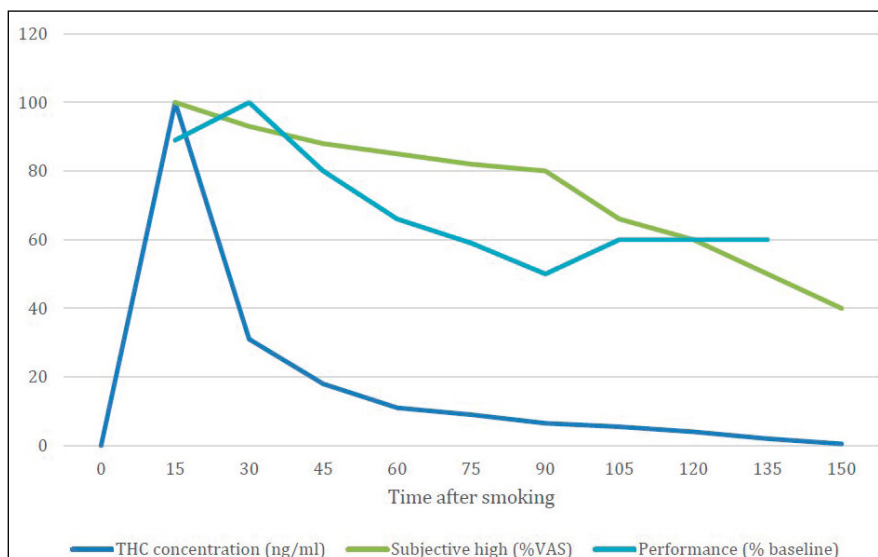
Risikoen ved cannabispåvirket kjøring er mindre enn ved kjøring med høy promille, men omfanget av problemet avhenger også av hvor tilbøyelige folk er til å kjøre etter å ha brukt cannabis. Mye tyder på at terskelen for å kjøre cannabispåvirket er lavere enn for å kjøre med promille.

En stor andel mener at cannabis ikke påvirker evnen til å kjøre bil. 55

HASJ OG BENSIN: Bensinstasjon og cannabisutsalg i Colorado.

Foto: Actis

SAMSVARER IKKE: THC-konsentrasjon, subjektiv rusopplevelse og prestasjoner.
(Kilde: CDPS 2018)

prosent av cannabisbrukerne mener det er trygt å kjøre under cannabis-påvirkning. 10 prosent mener at de blir bedre til å kjøre. Dette gjenspeiler seg også i atferd.

En undersøkelse foretatt av Colorado Department of Transportation viser at nesten 70 prosent av dem som har brukt cannabis det siste året oppgir å ha kjørt ruspåvirket. 55 prosent sier de har kjørt påvirket den siste måneden, og 27 prosent sier at de kjører ruspåvirket nesten daglig (cdot.gov).

THC er fettløselig og skiller langsomt ut fra kroppens fettvev. Ved kronisk bruk kan det ta flere dager, kanskje opptil en måned, før all THC er ute av kroppen. Kroniske brukere kan derfor teste positivt på cannabinoider selv om de ikke er påvirket i øyeblikket (CDPS 2018).

Påvist THC er en indikasjon på nylig cannabisbruk. En av utfordringene med å teste for cannabispåvirkning er at det ikke er godt samsvar mellom THC-innholdet i blodet og graden av påvirkning. THC-konsentrasjonen stiger raskt og når et toppunkt etter få minutter, gjerne før den subjektive rusopplevelsen er sterkest. Så synker den raskt den neste halvtimen, før den flater ut og forsvinner etter to til tre timer. Subjektiv påvirkning og prestasjonssvekkelser er imidlertid sterkest etter at THC-konsentrasjonen er på vei ned.

Det raske fallet i THC-konsentrasjon gjør at tiden fra en ulykke inntreffer til det blir tatt en prøve, er kritisk for å avdekke nylig bruk. De fleste prøver tas 40-60 minutter etter en hendelse inntreffer. I praksis vil det si at THC-konsentrasjonen vil ha rukket å synke betraktelig. Data fra Colorado viser at THC-nivåene er lavere desto lengre tid det går før blodprøven tas (CDPS 2018, s. 43-44). I praksis kan det bety at dersom en ulykke inntreffer ca. 30 minutter etter bruk, så vil subjektiv påvirkning være på det sterkeste, men THC-innholdet er på vei ned. Hvis det går ytterligere 60 minutter før blodprøven tas, så vil ikke THC-konsentrasjonen gjenspeile graden av påvirkning på ulykkestidspunktet.

Cannabis er det stoffet som påvises nest oftest i trafikken i Colorado. Tre av fire tilfeller av narkotikapåvirket kjøring involverer cannabis. Cannabis

«70 prosent av dem som har brukt cannabis det siste året oppgir å ha kjørt ruspåvirket.»

«Antallet dødsfall
der føreren
tester positivt
på cannabis har
økt med 150
prosent.»

påvises likevel langt sjeldnere enn alkohol.

En av grunnene til dette er at man vanligvis ikke tester for cannabis dersom man påviser promille over 0,8. Hvis bilføreren er over denne grensen, har politiet nok bevis til fellende dom. Ytterligere tester koster tid og penger og er ikke nødvendig for domfellelse.

I ni av ti tilfeller med promille over 0,8 gjøres det ikke flere tester (ibid, s. 45). Narkotikapåvirkning er derfor sannsynligvis underrapportert i politiets statistikk. En fersk rapport fra Colorado viser at av de nesten 4000 promilledømte førerne som også ble testet for narkotiske stoffer, testet nesten 70 prosent positivt på cannabis (ibid, s. 43).

Flere dødsulykker

Antallet dødsulykker i Colorado har økt betydelig de siste fire årene, fra 481 trafikkdrepte i 2013 til 648 i 2017. Denne økningen kommer etter en lang periode med nedgang i dødsulykker (RMHIDTA 2018, s. 8).

RMHIDTA samler inn data på cannabisrelaterte dødsulykker. Dette er ulykker der bilføreren tester positivt på cannabis. I og med at cannabispåvirkning er vanskelig å måle, vet man ikke med sikkerhet hvor påvirket føreren var på ulykkestidspunktet eller i hvilken grad påvirkningen bidro til ulykken.

Antallet dødsfall der føreren tester positivt på cannabis har økt fra 55 i 2013 til 138 i 2017. Det er en økning på 150 prosent. Cannabis påvises også i en større andel av dødsulykkene. Mens 11 prosent av de trafikkdrepte førerne testet positivt på cannabis i 2013, var andelen 21 prosent i 2017.

Vi snakket med RMHIDTA om hva som hadde skjedd i trafikken de siste årene. De kunne fortelle at de har sett en betydelig økning i kjøring i cannabisrus, både når man ser på trafikkdødsfall der cannabis blir påvist og i politiets kontroller. De ser dette som en ganske logisk konsekvens – når cannabis blir lovlig, øker bruken, også i trafikken, og da ser man også flere skader.

Bruker mer politiressurser

Blant de viktigste argumentene for cannabislegalisering var målet om å fjerne det svarte markedet. Legaliseringen skulle dessuten frigjøre politiressurser slik at de kunne etterforske mer alvorlig kriminalitet istedenfor å løpe etter ikke-voldelige brukere og småselgere. Et annet viktig moment var at minoriteter i uforholdsmessig stor grad ble arrestert for mindre narkotikaforbrytelser og at et kriminelt rulleblad fører til ytterligere marginalisering.

Ikke overraskende førte legaliseringen til en betydelig reduksjon i antallet arrestasjoner for bruk, besittelse, produksjon og salg av cannabis. Samlet sett falt antallet cannabisrelaterte arrestasjoner med 85 prosent fra 2010 til 2014 (drugpolicy.org), til tross for at cannabis allerede var avkriminalisert for personlig bruk, og at et løst regulert medisinsk cannabisregimet ga mange brukere lovlig tilgang.

Selv om antallet cannabisrelaterte arrestasjoner har gått ned, viser data at antallet ungdom med minoritetsbakgrunn (latinamerikanske og svarte) som ble arrestert for cannabislovbrudd, økte i tiden etter legaliseringen (npr.org).

Data fra Uniform Crime Reporting Statistics viser at kriminaliteten i

AVDEKKET : Ulovlig cannabisplantasje i Colorado Springs.

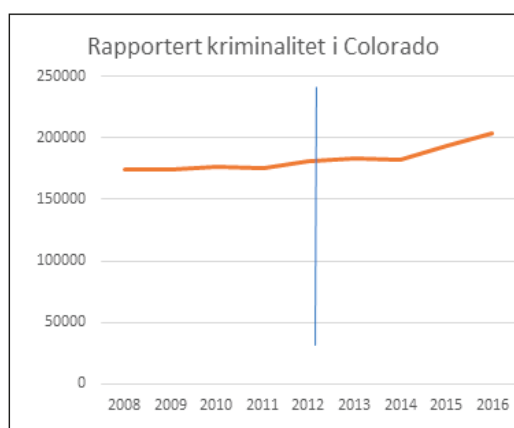
Foto: Actis

Colorado har økt i årene etter legaliseringen. Økningen er sterkest for biltyverier, men det har også vært en markant økning i drap og voldskriminalitet.

Man kan ikke ut fra disse dataene si sikkert om økningen har sammenheng med legaliseringen av cannabis. Politifolk vi snakket med mente imidlertid at legaliseringen har medført at kriminelle organisasjoner har etablert seg i ly av det lovlige markedet og produserer cannabis til det svarte markedet i andre delstater. Økte beslagstall både i postvesenet og på veien styrker denne forklaringen.

En annen faktor kan være at en del mennesker kom til Colorado for å bruke cannabis og jobbe i cannabisindustrien. Ikke alle har kommet inn på arbeidsmarkedet, og det har ført til en økning i antallet hjemløse. Det er mulig at dette har bidratt til en økning i kriminalitet de siste årene (cnn.com).

Et av argumentene for å legalisere var at dette ville frigjøre politiresurser

STIGENDE: Rapportert kriminalitet i Colorado.

(Kilde: RMHIDTA 2018)

til å jobbe med viktigere saker. Politiet i Colorado rapporterer imidlertid at de aldri har brukt mer ressurser på cannabis. Dette er først og fremst knyttet til de mange ulovlige dyrkingsstedene som har dukket opp. Kriminelle grupper kjøper eller leier hus som de ominnreder til drivhus for cannabisdyrking. De river ut innredning og vegger, og installerer vanningsanlegg og lysanlegg. Mange steder

«Politiet i Colorado rapporterer at de aldri har brukt mer ressurser på cannabis.»

FORURENSENDE:
Plantevern-
midler på ulovlig
cannabisplantasje.
Foto: Actis

«Antallet dødsfall
der føreren
tester positivt
på cannabis har
økt med 150
prosent.»

kobler de seg ulovlig til strømmettet. Når neste eier eller leietaker flytter inn, overtar de en brannfelle, forklarer Randolph Ladd fra Drug Enforcement Agency.

Vi fikk høre at det var eiendomsmeglere som spesialiserte seg på denne typen eiendomsformidling. Slik dyrking kan være svært lønnsomt for de involverte, og straffene er ikke avskrekkende. Politiet velger i noen grad å aksjonere ut fra forventet strafferamme for forbrytelsen, og når man ved første gangs lovbrudd kan vente seg bøter, er det vanskelig for politiet å prioritere.

«Legaliseringen gir et legalt dekke for de som opererer i det svarte markedet», forklarer Ladd. Mesteparten av den ulovlige cannabisen går ut av delstaten. Dyrkingen er profesjonell og organisert, og de finner våpen i alle dyrkingshusene de raider, forteller han.

Ladd er bekymret for det han beskriver som manglende interesse for å få fakta på bordet om det svarte cannabismarkedet. Politikerne sier at de ikke kan gi politiet flere byråkratiske oppgaver, men politiet må like fullt dokumentere annen kriminalitet, innvender han.

Tidligere kunne politiet beslaglegge dyrkingsutstyr, men ifølge politiet er dette vanskeligere under dagens regime fordi det stilles strengere krav til bevis. Selv når politiet aksjonerer blir derfor verdifullt utstyr stående igjen. Politiet må dessuten la det stå igjen tolv planter, som er kvoten man kan dyrke lovlig. Bakmennene holder seg på trygg avstand og lar arbeiderne ta straffen. Det er lite som hindrer bakmennene fra å sette i gang å dyrke på nytt når uroen har lagt seg.

Ulovlig dyrkingssteder bruker ofte en rekke sterke plantevernmidler, soppdreperer og sprøytemidler. Enkelte av disse er ulovlige, og mange av dem bør behandles som spesialavfall. Det er imidlertid mange eksempler på at dette bare dumpes i elver og grunnvann. Enkelte steder har dette ført til omfattende skader på dyre- og planteliv.

Det svarte markedet har vokst

«Vi ble forespeilet at politiet skulle få mer ressurser til å etterforske alvorlig kriminalitet», fortalte Chelsey Clark ved Rocky Mountain HIDTA. «Men det

har absolutt ikke skjedd her i Colorado. Politiets innsatsstyrker bruker nå mer tid på cannabissaker enn noen gang før.» Hun beskriver et svart marked som har vokst eksponensielt siden legaliseringen.

«En av de viktigste lærdommene jeg deler med folk som spør, er at det svarte markedet ikke forsvant,» forklarer eks-politikeren Frank McNulty. «Da de drev kampanje for legalisering sa de at hvis vi legaliserer, vil det svarte markedet forsvinne. Vår erfaring er at det svarte markedet bare har blitt verre... Dette angår ikke bare Colorado, men også nabostatene og i siste instans den nasjonale diskusjonen om cannabis.»

Inntrykket bekreftes av Wendi Roewer i Drug Enforcement Administration. «Legaliseringssystemet åpnet mange juridiske smutthull som har gitt muligheter for kriminelle organisasjoner til å utnytte systemet og etablere storskala cannabisproduksjon og -distribusjon i Colorado. Colorado har blitt en kilde til illegal cannabis i hele landet.» Resultatet er at politiet nå bruker mer ressurser på cannabis enn før. «Ingen politiavdelinger jeg har jobbet med har spart ressurser på cannabislegaliseringen,» forklarer Roewer. «Vi har mer uavsluttede cannabisetterforskninger nå enn vi hadde før legaliseringen. Det har økt arbeidsbelastningen vår på mange måter som ingen forutså.»

«En av de viktigste lærdommene jeg deler med folk som spør, er at det svarte markedet ikke forsvant.»

Pueblo - The Napa valley of pot

Pueblo er en by med litt over 100.000 innbyggere som ligger to timers kjøring sør for Denver. Pueblo har vært inne i en nedgangstid, og da cannabis ble legalisert, var det enkelte av byens politikere som så muligheten til å skape nye arbeidsplasser og ny giv. Pueblo West ble lansert som «The Napa Valley of pot» - med henvisning til vinindustrien i California.

I Pueblo møtte vi en rekke lokale krefter, fra engasjerte enkeltpersoner til leger og arbeidsgivere. Mange av dem var sterkt kritiske til hva cannabisindustrien hadde gjort med lokalsamfunnet deres.

På en Starbucks ved innkjørselen til byen traff vi Paula McPheeters, en offentlig ansatt småbarnsmor som litt uforvarende hadde blitt trukket inn i cannabisdebatten.

ULOVLIG VIRKSOMHET: Nabogården til Diana er blitt brukt både til cannabisplantasje og metamfetaminlaboratorium.

Foto: Actis

ÅKER: Industriell cannabisproduksjon i Pueblo.

Foto: Actis

«Industrien har
hyret dyktige
lobbyister, de
finansierer
valgkamper,
sponser
barneidrett
og bygger
brannstasjoner
som ledd
i å styrke
omdømmet
sitt.»

Det hele begynte med at sønnene hennes hadde hatt om narkotika på skolen. På vei hjem en dag hadde gutten pekt på et nyåpnet cannabis-utsalg og lurte på hvordan det kunne være lov. «Jeg visste jo at Colorado hadde stemt for å legalisere, men jeg ante ikke at det ville komme utsalg så nær barnas skole,» fortalte hun. Da sønnen utfordret henne på hva hun ville gjøre med det, ble hun nødt til å sette seg inn i hvordan systemet fungerte.

McPheeters var med og startet Pueblo for Positive Impact, som skolerer foreldre og lærere og prøver å nå fram inn til lokale politikere.

«Det er utfordrende», forteller hun. «Jeg innså ikke før jeg begynte med dette hvor intens lobbyvirksomhet de folkevalgte blir utsatt for (...). Hvis de har penger, makt og innflytelse til å få en plass i de regulerende organene, så vil de regulere det de vil, ikke det du trenger eller det som er rett.»

Eks-politikeren McNulty gir MCPheeters rett i dette. De økonomiske koblingene mellom cannabisindustrien og politikere har blitt sterkere de siste årene, hevder han. Industrien har hyret dyktige lobbyister, de finansierer valgkamper, sponser barneidrett og bygger brannstasjoner som ledd i å styrke omdømmet sitt.

«Det er en skummel situasjon når du ser at folk kan kjøpe seg innflytelse, og cannabisindustrien er veldig god til det», sier MCPheeters. «Hvordan skal du som borger motvirke dette? Min tilnærming har vært informasjon. Du må la folk få vite hva som foregår og legge press på de folkevalgte», sier hun.

McPheeters har selv opplevd at dette arbeidet ikke er uten omkostninger. «Du blir en skyteskive for industrien på ett eller annet tidspunkt. De gikk ganske hardt etter meg på et tidspunkt. Det var et «sitt ned og hold kjeft»-øyeblikk. Men jeg har ikke satt meg ned og holdt kjeft, jeg har gått under jorda og driver informasjonsarbeid på andre arenaer.»

I utkanten av Pueblo traff vi Diana, som livnærer seg som hestetrener. Hestene trener hun på jordet foran huset. I nabohuset bor en 91 år gammel dame som hun passer på, og hun holder samtidig et våkent øye med hva som foregår i resten av nabolaget.

De siste årene har nabogården vært overtatt av kriminelle. Det har vært både metamfetaminlaboratorier og cannabisplantasjer der, og stedet er blitt raidet av politiet flere ganger.

POLITIAKSJON: Raid mot ulovlig cannabisplantasje. Merk de tildekkede vinduene.

Foto: Actis

Diana har holdt ut lenge, men nå har nabogården kjøpt opp jordene så hun ikke lenger har noe sted å trene hestene sine. Hun er derfor tvunget til å selge og flytte fra gården og den gamle nabokvinnen.

Russisk mafia

En utfordring for mange av dem som har bodd i området, er at ulovlig cannabisproduksjon er så lukrativt at produsentene kjøper opp eiendom. Det er også konkurranse om vannrettigheter i det tørre landskapet. En enkelt cannabisplante trenger 40-45 liter vann per dag i vekstsesongen. Diana frykter at cannabisprodusentene vil kjøpe opp rettighetene til vann slik at tradisjonelt jordbruk forsvinner. Det kan føre til at lokale bønder mister levebrødet, eller at dyrket mark blir liggende brakk. Det kan gi erosjon og sandstormer.

Diana tok oss med på en liten runde i nabolaget. Hun viste oss flere titalls bygninger i nærheten som ble brukt til ulovlig produksjon av narkotika, både cannabis, metamfetamin og heroin. I tillegg fikk vi se noen av de lovlige cannabisfarmene som skulle være med og gjøre Pueblo til «the Napa valley of pot».

En av nabogårdene var voktet av gjerder og videokameraer. Langt fra hovedveien så vi en grå låveaktig bygning, angivelig en ulovlig cannabisfarm revet av russisk mafia. Gården hadde egen landingsstripe for småfly, og de færreste våget å nærme seg.

Vi kjørte forbi en mengde hus der vinduene var dekket til og innredningen lå strødd på plenen utenfor. Det lå kjøkkenbenker og vasker, toaletter og badekar i uryddige hauger. Dette var hus som var kjøpt eller leid for å dyrke cannabis ulovlig. Ved ett av husene det var bygget en underjordisk bunker som huset en ulovlig cannabisplantasje.

De lovlige dyrkingsstedene var inngjerdet med høye nettinggjerder dekket med plast som hindret innsyn. Det var derfor ikke vanskelig å skille lovlige og ulovlige dyrkingssteder.

Diana har vært i kontakt med politiet flere ganger, men politiet viser til at de har begrensede ressurser til å følge opp all informasjonen de får. Med jevne mellomrom slår de likevel til. Mens vi kjørte rundt på grusveiene ute på landsbygda, kom vi forbi et DEA-raid mot en av de mange ulovlige plantasjene.

«Diana frykter at cannabisprodusentene vil kjøpe opp rettighetene til vann slik at tradisjonelt jordbruk forsvinner.»

«Politiet fortviler
over at de
ikke har gode
virkemidler
for å stanse
den ulovlige
virksomheten.»

Gjengdrap og ulovlige plantasjer

Aubree Adams er mor til to sønner og bor i et typisk middelklassestrøk i Pueblo. Hun opplever at nabolaget hennes er blitt forandret de siste årene. Hun forteller om biljakter og skytinger i gata, og om nabohus som gjøres om til ulovlige cannabisplantasjer.

Aubree kjørte oss rundt i nabolaget og viste oss åsteder for gjengdrap, ulovlige plantasjer og cannabismillionærer.

I et lite smug traff vi en familie som bodde vegg i vegg med et av husene der det foregikk ulovlig dyrking. De fortalte om høye gjerder, masse trafikk i smugene mellom husene og cannabislukt døgnet rundt.

Adams var forskrekket over hva cannabislegaliseringen hadde gjort med hjembyen og nabolaget hennes. Den eldste sønnen hennes hadde selv utviklet problemer med cannabis og andre stoffer. Han hadde begynt å røyke cannabis, men gikk snart over til å «dabbe» og bruke andre stoffer. Adams beskrev de sterke konsentratene som «crack weed». Hun hadde aldri hørt om dabbing før hun oppdaget hva sønnen holdt på med. Han fikk store psykiske problemer og ble innlagt flere ganger. Nå er han rusfri og hun håper det fortsetter sånn. Adams orker likevel ikke å bli boende i Pueblo og flyttet til Texas uka etter at vi var der.

Noen av oss fikk anledning til å være med det lokale politiet på et raid mot en ulovlig cannabisplantasje. Det ble beslaglagt flere hundre planter, men politiet fortviler over at de ikke har gode virkemidler for å stanse den ulovlige virksomheten.

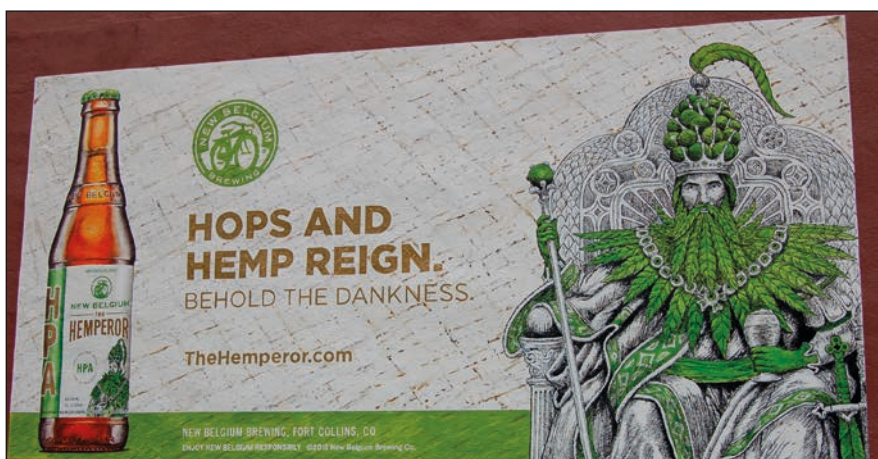
Da politiet slo til, var det to utenlandske arbeidere til stede. De hevdet at de trodde plantasjen var lovlig og henviste til eieren. Eieren befant seg trolig i Florida, så alt som skjedde med ham var at det gikk ut en etterlysning. Straffene for ulovlig dyrking er relativt milde. Mens en slik plantasje ville gitt flere år i fengsel i Norge, gir en førstegangsforseelse i Colorado bare bøter. Politiet sier det er vanskelig for dem å prioritere slike aksjoner når straffene som gis er så små. I tillegg mente politiet at beviskrav gjorde det vanskelig å beslaglegge utstyr.

Da vi snakket med representanter fra helsemyndighetene, mente de at bekymringen for gråsoner var overdrevet, og at politiet har de nødvendige hjemlene for å gripe inn. De mente bekymringen kunne tilskrives politiets behov for klare linjer.

Cannabis i arbeidslivet

Jo McGuire var et av medlemmene av guvernørens arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å utforme regelverket for reguleringen av cannabissalget etter folkeavstemmingen. Hun har også arbeidet med sikkerhetsspørsmål knyttet til alkohol- og narkotika i arbeidslivet.

Før cannabislegaliseringen var 6 prosent av narkotikatestene i Colorado positive for cannabis. Dette var på nivå med landsgjennomsnittet. Første år etter legaliseringen gikk dette tallet opp til 24 prosent med samme nivå av testing. Mange arbeidsgivere har problemer med å finne kvalifiserte ansatte som kan bestå en narkotikatest, og i noen tilfeller har de begrenset narkotikatestingen fordi de frykter at de vil miste kandidater. McGuire mener dette er bekymringsfullt for sikkerheten på mange arbeidsplasser, for omkostningene for arbeidsgivere og for risikoen andre ansatte utsettes for.

REKLAME: Det er ikke nødvendigvis noen motsetning mellom alkohol og cannabis.

Foto: Actis

Misforståelse om testing

McGuire går i rette med en vanlig misforståelse knyttet til narkotikatesting. Vi hører ofte at narkotikatesting er uegnet fordi cannabis blir i systemet i lang tid. Narkotikatesten vil derfor slå ut om man har brukt en gang eller to for en måned siden. McGuire forteller imidlertid at dersom man bruker cannabis sporadisk, vil stoffet bare kunne påvises i tre til fire dager. Ved jevnlig bruk vil det derimot ta opptil 30 dager før stoffet er ute av systemet. Tanken om at sporadiske brukere vil få positiv test etter en måned, bygger på en misforståelse.

Ryan McWilliams driver en entreprenørbedrift i Pueblo, hjertet av cannabisindustrien. «Colorado gjør det godt i all industri for tiden og har mangel på arbeidskraft», forteller han. «Vi har hatt store problemer med å rekruttere ansatte,» forteller han. «Ni av ti søkere som kommer inn til intervju kan ikke bestå en narkotikatest. Bare én av ti vil få lov til å jobbe i vår organisasjon.»

En av konsekvensene er at mange firmaer må gi opp nulltoleranse for rusbruk fordi de ikke får nok folk til å gjøre jobben. Det er ikke et alternativ for McWilliams, selv om han har 200 stillinger som han ikke kan fylle. «Grunnen til at vi ikke kan ansette disse folkene er at vi jobber i en bransje som krever høyt sikkerhetsnivå. Vi jobber i byggebransjen, vi jobber på jernbanen. Ingen av disse bransjene tillater bruk av alkohol eller andre rusmidler.»

Jo McGuire bekrefter at mange arbeidsgivere føler seg presset til å slutte å teste. I stater som diskuterer legalisering, kommer det forslag om å hindre rustesting i arbeidslivet. «De fleste arbeidstakere ønsker rusfrie arbeidsplasser», hevder hun. «Når man ikke tester for cannabis, får man heller ikke avdekket bruk av andre stoffer, som opioider og metamfetamin.»

Det blir ofte tatt rustester etter ulykker. Det er likevel ikke så lett å finne data på skader i arbeidslivet, forteller McGuire. «Tidligere var disse tallene tilgjengelige på myndighetenes nettsider, men nå er de fjernet», sier hun.

Folkehelseutfordringer – andre stoffer

Enkelte legaliseringsforkjempere har innrømmet at cannabisbruken sannsynligvis vil øke med legalisering. De mener imidlertid at dette kan

«Vi har hatt store problemer med å rekruttere ansatte. Ni av ti søkere som kommer inn til intervju kan ikke bestå en narkotikatest..»

«Studier finner konsekvent at de som bruker mye cannabis også bruker relativt mye alkohol.»

gi en folkehelsegevinst fordi cannabis vil erstatte andre og angivelig mer skadelige rusmidler, slik som alkohol og opioider.

Dette argumentet har fått ekstra vekt i et USA som er midt inne i en opioidepidemi der overdosedødeligheten stiger år for år. En del av denne dødeligheten er knyttet til legemidler som forskrives blant annet for smerter. Dersom cannabis kan erstatte opioider i smertebehandlingen, vil det redusere overdoserisikoen betydelig.

Enkelte studier har funnet korrelasjon mellom medisinsk cannabis og redusert overdosedødelighet. Det er også studier der pasienter rapporterer at de bruker mindre opioider når de får tilgang på cannabis.

Det er imidlertid også studier som peker i motsatt retning. De som bruker medisinsk cannabis har høyere sannsynlighet enn andre for å utvikle opioidmisbruk og avhengighet.

Overdoserekord i 2017

En av dem som er skeptiske til en årsakssammenheng mellom medisinsk cannabis og lavere overdosedødelighet er Dr. Ken Finn. Dr. Finn er smertespesialist med praksis i Colorado Springs.

«Selv om ideen virker forlokkende, så har det ikke fungert på den måten. Den medisinske litteraturen tyder på at cannabisbruk fører til økte problemer med misbruk av legemidler og opioidproblemer.»

Nye data fra Colorado støtter Dr. Finns syn. 2017 hadde det høyeste antallet overdoser i delstatens historie (coloradohealthinstitute.org). Opioiddødsfallene har økt, men økningen i metamfetaminbruk de siste årene gjenspeiler seg også i flere dødsfall. Colorado er også en av delstatene med høyest kokainbruk. Representantene vi møtte fra helsemyndighetene mente heller ikke at cannabis reduserte antallet overdoser.

Den viktigste substitusjonshypotesen er nok likevel at cannabis erstatter alkohol. Studier finner konsekvent at de som bruker mye cannabis også bruker relativt mye alkohol. Det er vanskelig å bevise at alkoholbruken ikke ville vært høyere i et hypotetisk tilfelle uten cannabis, men data fra Colorado viser at det samlede alkoholforbruket har økt etter legaliseringen. Økningen skyldes ikke nødvendigvis legaliseringen, og det kan også være andre faktorer som spiller inn, slik som økt turisme, men det er vanskelig å finne støtte for en vesentlig substitusjonseffekt i disse tallene. Så langt ser det rett og slett ikke ut til at cannabis har erstattet alkohol.

Ett av argumentene for legalisering var at bruken av alkohol og andre stoffer ville gå ned når folk fikk tilgang til lovlig cannabis. Rocky Mountain HIDTA har fulgt utviklingen og så langt har ikke disse spådommene blitt innfridd. «Det har ikke skjedd i det hele tatt i Colorado,» forteller Chelsea Clark. Siden legaliseringen har alkoholbruken økt, men også andre stoffer peker i samme retning. Opioiddødsfall har ikke nådd det samme krisenivået som på Østkysten, men trenden peker bratt oppover. Vi jobber nå med heroinprosjekter og prøver å finne måter å hindre at det går like galt her. Metamfetamin – bortsett fra heroin, opioider og marihuana som vi har snakket om – er det største narkotikaproblemet vårt, i overdoser, i brukere, i beslag. Det er en stor faktor i Colorado som man ikke snakker om.»

Dr Karen Randall, som vi traff i Pueblo, har sporet utviklingen i bruk ved å analysere pasientdata. I stedet for substitusjon finner hun at alle stoffene beveget seg sammen - når ett stoff økte, så økte de andre, og vice versa.

Forebyggende arbeid

Ett av spørsmålene vi reiste i møtet med Colorado Department of Public Health and Environment var hvordan man kommuniserer om cannabis i en kultur der stoffet er lovlig. De fortalte at de har testet ulike budskap og finner at ungdom ikke aksepterer statlig informasjon. De betviler alt de blir fortalt, så i stedet retter de inn kampanjene sine mot foreldre. Det budskapet som etter deres erfaring fungerer best i kommunikasjon med ungdom, er å snakke med ungdommene om målene de har og vise at cannabis ikke vil hjelpe dem.

De fortalte at debatten mange ganger var opphetet. Selv om de tilstreber å være en nøytral part, fikk de ofte kraftige reaksjoner. I møtet fortalte de at de hadde med seg politiet når de var ute og snakket fordi folk følte så sterkt rundt dette.

I tillegg kjører de en «cannabis-vett kampanje» rettet mot voksne brukere, med «Meg the Budtender» som gjennomgangsfigur. Meg er en ung kvinne i 20-årene som deler en lang rekke tips om hvordan man skal bruke cannabis «ansvarlig» (responsibilitygrowshere.com).

I alkoholforskningen har slike «ansvarlig bruk-kampanjer» blitt problematisert. Dels fordi de legger ansvaret på individene, istedenfor å se på de strukturelle årsakene til problemene, og dels fordi informasjon ikke ser ut til å ha så stor effekt på atferd. Vanligvis søker man å begrense seg til et fåtall tydelige budskap, mens man her har valgt nærmere 100 ulike budskap med uklar prioritering. En utilsiktet effekt av «ansvarlig bruk-kampanjer» er at de kan skape inntrykk av at enkelte typer atferd er mer utbredt enn de er, og at de derfor kan bidra til å normalisere bruk.

I likhet med mange av de andre vi møtte, pekte også helsemyndighetene på mangelen av nullpunktsmålinger før legaliseringen. Dette gjør det nær umulig å evaluere effekten av politikkendringen. Myndighetene jobber med å utvikle nye indikatorer for bruk som er mer finmaskede enn før. Da kan de kanskje i større grad fange opp omfanget av storkonsum og bruk av konsentrater.

Oppsummering: Cannabis del av hverdagen

Når cannabislegaliseringen i Colorado skal oppsummeres, er det mange tilhengere som påpeker at «the sky didn't fall». Det er ikke et veldig ambisiøst suksesskriterium. Hvis man virkelig skal gjøre opp status, må man ta med flere indikatorer.

Dessverre er det ikke så lett å finne pålitelige data. Beslutningen om legalisering ble tatt i en folkeavstemning og tidsrammen var knapp. Det ble ikke foretatt noen «før-måling», og datainnsamlingen etter legaliseringen er også begrenset.

Vi har noen funn fra spørreundersøkelser som tyder på at bruken av cannabis har økt i befolkningen som helhet. Økning i utbredelse er en viktig indikator, men den sier ikke så mye om hvor mye cannabis som brukes. Enkelte studier tyder for eksempel på at brukshyppigheten har økt blant dem som bruker, slik at totalkonsumet øker. Det er også viktig å finne ut om økt bruk gir seg utslag i flere skader. Det er det vanskeligere å svare på.

Mange av dataseriene som er tilgjengelige, ble ikke samlet inn for dette formålet. De er lette å kritisere fordi de kan gjenspeile endrede målemetoder

«Mangelen av nullpunktsmålinger før legaliseringen gjør det nær umulig å evaluere effekten av politikkendringen.»

eller endret aktivitet fra myndighetenes side: Hvis det tas flere prøver, må vi regne med at det blir flere positive funn; hvis tollvesenet gjør flere kontroller, må vi regne med at flere smuglere blir tatt og så videre.

Det vi vet fra rusforskningen er at økt bruk av et skadelig stoff sannsynligvis fører til flere skader. Hvor store skadevirkningene vil være, vet vi imidlertid ikke, fordi det er første gang man har innført regulert og lovlig salg av cannabis. Dataene indikerer økte skader på en rekke områder, men i fravær av grundig evaluering, kan man så tvil om trendene speiler en reell økning eller om de skyldes økt innsats og endrede tellemåter.

Skatteinntekter ingen nettogevinst

Ett av de få, håndfaste tallene vi har, er skatteinntektene fra cannabis. Disse er relativt lett å måle. I 2017 beløp cannabisavgiftene seg til noe over 300 millioner dollar. Skatteinntektene utgjør imidlertid mindre enn én prosent av delstatens budsjett, og selv skattemyndighetene sier at man ikke bør legalisere for skatteinntektens skyld. Disse inntektene er likevel penger man ikke ville fått inn dersom man ikke hadde legalisert og regulert cannabismarkedet.

Men heller ikke skatteinntektene er en nettogevinst. Cannabis gir skadevirkninger, og disse skadevirkningene har omkostninger. Dersom legaliseringen medfører en økning i bruk og skader, må kostnadene ved denne økningen trekkes fra skatteinntektene. Det er imidlertid ikke mulig å gi noe presist anslag på disse utgiftene. Vi vet ikke sikkert hvor mye mer cannabis som brukes, vi har mangelfulle data på skadene, og kostnadene er fordelt på mange ulike budsjetter: på justis, helse og transport, på delstatsnivå, på lokalnivå og på arbeidsgivere.

Mange av dem vi snakket med mente at cannabisindustrien hadde interesse av at man ikke fikk et klart bilde av situasjonen. Det også var bekvemt for politikere og myndigheter, som i økende grad merker cannabisindustriens innflytelse. På den ene siden har de ansvar for befolkningens helse og sikkerhet, på den annen side må de lojalt følge opp beslutningen som ble tatt i folkeavstemningen og forholde seg til en industri som i økende grad ønsker å spille en politisk rolle. Det er derfor vanskelig for dem om de blir oppfattet som kritiske til legalisering.

Data tyder på at cannabis bidrar til økningen i trafikkulykker. Antallet trafikkulykker der føreren tester positivt på cannabis øker, andelen dødsulykker der cannabis påvises øker, og cannabisbrukerne oppgir selv at de ofte kjører i cannabisrus. Cannabis gir isolert sett mindre risikøkning enn alkohol, men dersom cannabisbrukerne oftere kjører ruset, kan cannabis likevel være en trussel for trafiksikkerheten.

Fortsatt utstrakt bruk av andre rusmidler

Cannabis dukker også oftere opp i helsevesenet, både ved innleggelser og på akuttmottak. Også her er det en naturlig antakelse at cannabis bidrar til økningen. Dersom det brukes mer av et skadelig stoff, må man forvente at skadene øker. Det er imidlertid mulig at flere oppgir cannabisbruk nå som det er lovlig, eller at helsepersonell i større grad spør om bruk. Antallet som søker behandling for cannabisbruk, har likevel gått ned de siste årene, ifølge myndighetenes statistikk.

Så langt ser det ikke ut til at cannabis har redusert etterspørselen etter andre rusmidler. Alkoholbruken har økt noe siden legalisering, både når man

«Heller ikke skatteinntektene er en nettogevinst. Cannabis gir skadevirkninger, og disse skadevirkningene har omkostninger.»

ser på salgstall og selvrapportert bruk. Turister utenfra kan altså ikke forklare denne økningen. Kokainbruken er høy, og metamfetaminbruken er på vei opp. Bruken av opioider og heroin er også høy, og overdosetallene er på det høyeste nivået noensinne. Dette henger trolig sammen med spredningen av den amerikanske opioidepidemien de siste årene. Mange har håpet at cannabis skulle være et alternativ til opioider, og enkelte studier har pekt på en slik effekt. Andre studier tyder derimot på at cannabisbruk øker risikoen for å misbruke opioider eller ta overdose.

Marked i voldsom utvikling

Cannabismarkedet er i lynrask utvikling. Cannabis ble legalisert «som alkohol» - med andre ord som et kommersielt produkt. En rekke håpefulle entreprenører har flokket til bransjen, og dette har ført til økt produksjon og økt konkurranse. Prisene har falt, og kampen om å overleve i bransjen har favorisert store aktører med kapital til å investere i storskala produksjon og effektivisering.

Det kan fremstå som om THC har erstattet cannabisplanten som cannabisindustriens produkt. Konsentratene består i hovedsak av THC. De spiselige produktene likner på andre spiselige produkter, bare at de inneholder THC. Tradisjonell røykt cannabis har også blitt modifisert slik at den har fått langt høyere THC-innhold enn før.

Samtidig er markedet blitt mer differensiert og segmentert. Nye produkter og produktkategorier vokser fram og retter seg mot klart definerte målgrupper. Det er interessant å observere den parallelle økningen i spiselige produkter, som kanskje appellerer mest til nye brukere, og konsentrater, som kanskje treffer best blant tyngre brukere. I tillegg er det verdt å merke seg wellness-produktene, som retter seg mot en gruppe som tradisjonelt har brukt relativt lite cannabis, nemlig voksne kvinner.

Vi får ganske unison tilbakemelding på at det svarte markedet ikke forsvant med legaliseringen. Tvert imot sier de fleste av dem vi snakket med at det svarte markedet har økt og at politiet nå bruker mer ressurser på cannabis enn de gjorde før legaliseringen.

Bildet er imidlertid sammensatt. På den ene siden kanaliserte legaliseringen en stor del av det lokale illegale markedet inn i lovlige former. Anslag tyder på at 70 prosent av omsetningen i Colorado er lovlig (Cdfa.ca.gov). Vi må forvente at andelen vil øke etter hvert som markedet blir mer etablert, men det svarte markedet blir også påvirket av lovverk og regulering. Cannabis er relativt billig å produsere, og produksjonskostnadene faller. Avgifter og omkostningene ved regulering utgjør en økende andel av prisen. Ved å unndra seg skatt og regulering kan man derfor tilby cannabis billigere på det svarte markedet.

Kriminelle opererer i ly av det lovlige markedet

Det svarte markedet vi fikk innblikk i da vi besøkte Colorado, er et betydelig samfunnsproblem. Mange av dyrkingsstedene drives av organiserte kriminelle, og det har vært en rekke voldsepisoder knyttet til det svarte markedet. Husene som brukes blir ødelagt av fukt og mugg, og strukturelle endringer gjør dem utrygge å bo i. Modifikasjoner på elektriske anlegg fører til brannrisiko, og utvinning av cannabisolje har resultert i en rekke eksplosjoner. Soppdreper og andre plantevernmidler utgjør en miljøtrussel både ved innendørs og utendørs dyrking. Avløpsvann fra cannabis-

«De fleste av dem vi snakket med sier at det svarte markedet har økt og at politiet nå bruker mer ressurser på cannabis enn de gjorde før legaliseringen.»

«Diskusjonen om cannabisregulering i Colorado stanset ikke med legaliseringen. I hver eneste parlamentsesjon legges det fram et stort antall lovendringer og nye forslag.»

dyrkingen dumpes i elver og bekker. Politiet har ikke kapasitet til å følge opp alle de ulovlige cannabisfarmene, og de lave straffene gjør at det er vanskelig å prioritere disse sakene.

Størstedelen av den ulovlige cannabisen selges på det svarte markedet i andre delstater. Legaliseringen har gjort at ulovlige dyrkere kan operere i ly av det lovlige markedet. Dersom andre delstater legaliserer, vil det svarte markedet i disse statene bli mindre attraktivt. Det vil likevel være potensial for et globalt svart marked og for et nasjonalt svart marked som konkurrerer med det legale.

Mektig industri

Diskusjonen om cannabisregulering i Colorado stanset ikke med legaliseringen. I hver eneste parlamentsesjon legges det fram et stort antall lovendringer og nye forslag. De vi snakket med, kunne fortelle at forslag til innstramminger møter sterk motstand fra industrien. Samtidig kommer det en rekke forslag som fremmer industriens interesser eller gjør det lettere å bruke cannabis. Blant tingene som har vært diskutert er å åpne klubblokaler der det er lov å røyke, begrense narkotester i arbeidslivet, og åpne for at børsnoterte selskaper kan investere i cannabis. Det er svært krevende å følge med på alle disse forslagene, og lokale aktivister fortalte at de måtte fokusere på et fåtall av de viktigste. Våre informanter forteller om intens lobbyvirksomhet og om en industri som støtter kandidater som støtter deres sak.

Omtrent to tredeler av kommunene i Colorado forbyr salg av cannabis. Cannabis er likevel forholdsvis lett tilgjengelig, siden de fleste større steder har utsalg. Det er i dag flere rekreasjonsutsalg enn typiske kjedebutikker som McDonalds og Starbucks. Det er bare de kommunene som tillater salg som nyter godt av skatteinntektene fra cannabis.

Det varierer hvor synlig cannabismarkedet er i delstaten. Noen områder er relativt fri for utsalg og offentlig bruk. Vi fikk vite at politiet nylig hadde «ryddet» handlegata i Denver sentrum, 16th Street Mall, som lenge hadde vært et tilholdssted for brukere og hjemløse. I områdene rundt lavterskeltilbudene i utkanten av bykjernen var det mange hjemløse og rusmisbrukere. Offentlig røyking og rusede personer var godt synlig i parkområdet utenfor delstatsforsamlingen og i nabolaget rundt. Vi snakket med en vaktmester i en av kontorbygningene som var frustrert over å måtte forholde seg til rusede og psykotiske mennesker daglig. Mange av disse var trolig blandingsbrukere.

Påvirker lokalsamfunnet

Det var ikke langt mellom cannabisutsalgene straks man kommer bort fra hovedgatene i Denver, og i industriområdene i utkanten av byen var det mange utsalg. Enkelte av utsalgene var elegante og moderne butikker, andre appellerte mer til tradisjonell cannabisbiskultur med fargevalg og navn. Fra motorveien så vi mengder av lagerbygninger der man dyrker cannabis. Vi så ikke reklameplakater for cannabis, men det ble reklamert for dyrkingsutstyr og lagerhaller der du kan dyrke plantene dine og besøke dem når du vil. Mange cannabisutsalg hadde «adoptert» et stykke motorvei der de forpliktet seg til å plukke søppel mot at de fikk sette opp små plakater med bedriftens navn. Et annet synlig element var myndighetenes kampanjer for «fornuftig bruk».

Lukten av cannabis dukket opp mange steder, på hotellet, på gata, utenfor vinduer og i nærheten av cannabisplantasjene. Også innbyggerne vi møtte, mislikte på lukten. En av dem klaget på at han ikke kunne gå til barnehagen med barna uten å kjenne cannabisrøyk.

Tilgjengelige data gir ikke et fullstendig bilde av situasjonen i Colorado. Mange av dem vi snakket med, fortalte at cannabis påvirket lokalsamfunnet deres på måter de ikke hadde forventet. Noen fortalte om kriminalitet og ulovlig produksjon i nabolaget, andre fortalte om cannabisutsalg på vei til skole og jobb. Noen fortalte om hvordan cannabis påvirket arbeids hverdagen, andre om hvordan cannabisindustrien sikret seg innflytelse og gjennomslag i politikken.

Felles for dem var at cannabis var blitt en del av hverdagen, en del som de ikke kunne komme utenom.

Litteraturliste

- Cannabisbusinessexecutive.com «Flower's market share evolves in Colorado, Oregon», tilgjengelig på <https://www.cannabisbusinessexecutive.com/2018/01/flowers-market-share-evolves-colorado-oregon/>, sist lest 30.10.18
- Cdfa.ca.gov «The state of the legal marijuana markets. 5th edition. Executive summary». Tilgjengelig på https://www.cdfa.ca.gov/calcannabis/documents/V3_Combined_FINAL_Part6.pdf. Sist lest 31.10.18
- Cdot.gov «CDOT Survey reveals new insight on marijuana and driving», tilgjengelig på <https://www.codot.gov/news/2018/april/cdot-survey-reveals-new-insight-on-marijuana-and-driving>, sist lest 30.10.18
- CDPS (2018) «Driving under the influence of drugs and alcohol. A report pursuant to House Bill 17-1315, July 2018», s. 18. Tilgjengelig på http://cdpsdocs.state.co.us/ors/docs/reports/2018-DUI_HB17-1315.pdf, sist lest 30.10.18
- Cnn.com «Colorado survey suggests legal marijuana is attracting homeless people». Tilgjengelig på <https://edition.cnn.com/2018/07/03/us/colorado-survey-suggests-legal-marijuana-attracting-homeless/index.html>, sist lest 30.10.18
- Colorado.gov «MED 2016 Annual Report», tilgjengelig på https://www.colorado.gov/pacific/sites/default/files/2016%20MED%20Annual%20Report_Final_1.pdf, sist lest 30.10.18
- Colorado.gov b «Marijuana sales report». Tilgjengelig på <https://www.colorado.gov/pacific/revenue/colorado-marijuana-sales-reports>, sist lest 1.11.2018
- Coloradohealthinstitute.org «More than 1000 Coloradans lost to drugs last year», tilgjengelig på <https://www.coloradohealthinstitute.org/blog/more-1000-coloradans-lost-drug-overdoses-2017>, sist lest 31.10.18
- Cvdvt.org «Colorado Gov. John Hickenlooper gives advice to states that legalize marijuana», tilgjengelig på <http://www.cvdvt.org/colorado-gov-john-hickenlooper-gives-advice-states-legalize-marijuana/> lest 23.08.18
- Davenport S, Caulkins JP. (2016) Evolution of the United States marijuana market in the decade of liberalization before full legalization. *Journal of Drug Issues*. 2016;46(4):411-427.
- Denverpost.com «Surveys state of Colorado relies on for youth marijuana use are flawed, critics say», tilgjengelig på <https://www.denverpost.com/2017/12/22/surveys-state-colorado-youth-marijuana-use-flawed-critics/> lest 30.10.18
- Denverpost.com b) «Police across Colorado questioning whether youths are using marijuana less» tilgjengelig på <https://www.denverpost.com/2017/12/22/police-across-colorado-questioning-youth-marijuana-use/>, sist lest 30.10.18
- Denverpost.com c) «Hickenlooper vetoes first-in-the nation bill that would have allowed marijuana 'tasting rooms' in Colorado», tilgjengelig på <https://www.denverpost.com/2018/06/04/marijuana-tasting-room-bill-veto/>, sist lest 30.10.18
- Drugpolicy.org «Marijuana arrests in Colorado after the passage of Amendment 64». Tilgjengelig på https://www.drugpolicy.org/sites/default/files/Colorado_Marijuana_Arrests_After_Amendment_64.pdf, sist lest 30.10.18
- Eu.coloradoan.com «Growing supply of marijuana in Colorado leads to lower prices», tilgjengelig på <https://eu.coloradoan.com/story/money/business/2018/06/21/legal-weed-cheaper-colorado-than-its-ever-been-due-increased-supply/722513002/>, sist lest 30.10.18

- Justice.gov «Memorandum for selected US attorneys», tilgjengelig på <https://www.justice.gov/archives/opa/blog/memorandum-selected-united-state-attorneys-investigations-and-prosecutions-states>, sist lest 31.10.18
- Merryjane.com «Colorado Says Pot Shops Are Better at Stopping Underage Sales Than Liquor Stores», tilgjengelig på <https://merryjane.com/news/colorado-says-pot-shops-are-better-at-stopping-underage-sales-than-liquor-stores>, sist lest 30.10.18
- Npr.org «As adults legally smoke pot in Colorado, more minority kids are arrested for it», tilgjengelig på <https://text.npr.org/s.php?sld=483954157>, sist lest 30.10.18
- Pape m.fl. (2018) «Adolescents drink less: How, who and why? A review of the recent research literature». Drug and Alcohol Review
- Rand.org (2017) «Variation in Cannabis Potency and Prices in a Newly Legal Market», tilgjengelig på https://www.rand.org/pubs/external_publications/EP67304.html, sist lest 30.10.18
- Responsibilitygrowshere.com, tilgjengelig på <https://responsibilitygrowshere.com/user>. Sist lest 31.10.18
- RMHIDTA (2017) «The Legalization of Marijuana in Colorado: The impact. Volume 4», tilgjengelig på <https://www.rmhidta.org/html/FINAL%202017%20Legalization%20of%20Marijuana%20in%20Colorado%20The%20Impact.pdf>, sist lest 30.10.18
- RMHIDTA (2018) «The Legalization of Marijuana in Colorado: The impact. Volume 5», tilgjengelig på <https://rmhidta.org/files/D2DF/FINAL-%20Volume%205%20UPDATE%202018.pdf>, sist lest 30.10.18
- Thecannabist.com «Major changes are coming for Colorado's Marijuana Edibles», tilgjengelig på <https://www.thecannabist.co/2017/09/27/edibles-thc-potency-labels-colorado/88724/>, sist lest 30.10.18
- Walters m.fl. (2017) «Work and well-being in the Colorado cannabis industry», tilgjengelig på http://www.ucdenver.edu/academics/colleges/PublicHealth/research/centers/CHWE/newsroom/Documents/Work_and_Wellbeing_in_Cannabis_Industry_Kevin_Walters.pdf, sist lest 30.10.18
- Wang m.fl. (2016) «Unintentional Pediatric Exposures to Marijuana in Colorado, 2009-2015», Jama Pediatr., 25 Juli 2016, tilgjengelig på <https://preview.thewebmarket.com/Previews/JOUR/DocumentAssets/443017.pdf>
- Wang m.fl. (2018) «Impact of Marijuana Legalization in Colorado on Adolescent Emergency and Urgent Care Visits». J. Adolesc Health 2018 Aug;63(2): 239-241
- Westword.com «Study: Too many cannabis industry employees get high at work», tilgjengelig på <https://www.westword.com/marijuana/legal-pot-industry-employees-like-to-get-high-at-work-according-to-university-study-10108470>, sist lest 30.10.18
- Wikipedia.org «Cole Memorandum», tilgjengelig på https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=File:DOJ_Cole_Memo_2013.pdf&page=2, lest 22.08.18

Actis - Rusfeltets samarbeidsorgan er en paraply for organisasjoner som jobber med rusfeltet. Vi representerer 32 organisasjoner. Våre medlemmer jobber med ruspolitikk, forebygging, behandling og oppfølging av mennesker som har eller har hatt avhengighetsproblemer, og flere driver med pårørendearbeid.

Actis jobber for å redusere skadene ved bruk av alkohol, narkotika og pengespill. Våre medlemmer er: Arbeiderbevegelsens rus- og sosialpolitiske forbund (AEF), Atrop støtte- og ettervernssenter, Barn av rusmisbrukere (BAR), Blå Kors, Det hvite bånd, DNT - Edru livsstil, Familiekubbene i Norge, Fondet for forskning og folkeopplysning om edruskap, Forbundet mot rusgift (FMR), FORUT - solidaritetsaksjon for utvikling, Frelsesarmeens rusomsorg, Helseutvalget, Internasjonal helse og sosialgruppe, IOGT Norge, Ja, det nytter, Juba, Juvente, Stiftelsen Retretten, MA Rusfri trafikk og livsstil, MA Ungdom, Minotenk, N.K.S. Veiledningssenter, NM hotels, Norsk helse- og avholdsforbund, Norske jernbaners avantgarde (NJA), Norsk narkotikapolitiforening, Rusfri oppvekst, Rusmisbrukernes interesseorganisasjon (RIO), Samarbeidsforum for norske kollektiver, Skeiv verden, Trasoppklinikken og Ungdom mot narkotika (UMN).

Les mer på www.actis.no